

epoca noastră este una a dizolvării piesei de tip clasic în altceva. Trăim o epocă de mari schimbări sau, în orice caz, de experimente pe ființe vii. Nu știm dacă acesta e teatrul care se va impune, dar deocamdată el este cel care se creează. E drept, însuși dramaturgul islandez recunoaște că: „Acest text este mai degrabă o situație decât o piesă de teatru.”, adăugând: „Mi-ar plăcea ca oamenii să o perceapă în acest mod; ca un material brut pentru o discuție improvizată, decât un experiment pentru crearea unui text dramatic cu început, mijloc și final.”

Aproape de prisos să mai spunem că totul se petrece în mijlocul publicului, pe scenă, actorii pe niște perne imense, ca acelea din librăria FNAC de pe Rue de Rennes (Paris, scuzați), pe care stau tolăniți cititorii, în mijlocul, acolo, al vizitatorilor, fără să se sinchisească de ei. Iar publicul, la câțiva centimetri de cercul acesta psihanalitic, intră și ei, vrând-nevrând, în horă. Dacă pentru public e incomod să stea pe gradene care amenință, însă zadarnic, cu prăbușirea, amintind că tot aici s-a prăbușit și Cenaclul „Flacăra” de tristă amintire, nici pentru actori nu e ușor, ba e mult mai greu, căci, așa cum observă Ioan Coman – cu alte cuvinte decât cele pe care le voi folosi eu – ce te faci când vorbești despre băieței și lubrifiantele pe care le utilizezi și ai o mamă cu băiatul ei, acolo, lângă tine. Apare ca un perete de sticlă... Alina Herescu a creat o scenografie ideală pentru cele gândite de regizor, dar și pentru ca actorii să-și poată face numerele, căci asta se întâmplă. Într-un spectacol de inițiere într-o lume străină nouă și despre care am auzit foarte puțin, de la Haldor Laxness – cel tradus încă în regimul comunist incipient – încoace.

Teatrul „Toma Caragiu”, Ploiești – And Bjork, of course de Thorvaldur Thorsteinsson. Traducerea: Camen Vioreanu. Scenografia: Alina Herescu. Regia: Radu Afrim. Cu: Clara Flores (*Asta*), Ioan Coman (*Ingolf*), Ada Simionică (*Hilda*), Tudor Smoleanu (*Thráinn/Traian*), Lorena Ciubotaru (*Stefania*), Cristian Popa (*Hans*), Nicoleta Lefter (*Marta*), Alin Teglaș (*DJ Astin*).

O tragedie cu "happy end" la TES

O piesă dintre cele mai puțin obișnuite a avut premiera la Teatrul Evreiesc de Stat. Neobișnuită nu prin mijloacele dramatice folosite de autor, cehul vienez Pavel Kohout, cât prin cheia în care este tratat un subiect de obicei grav, tragic. **Jocul Regilor** este o poveste postholocaust, provocată însă nu, în principal, de tragedia evreilor exterminați de Hitler, cât de gelozia masculină. Sigur că, dacă „soluția finală” nu ar fi fost lansată de naziști, nici această poveste nu s-ar fi desfășurat astfel. Dar drama umană, a celor doi bărbați care iubesc aceeași femeie, ar fi fost aceeași.

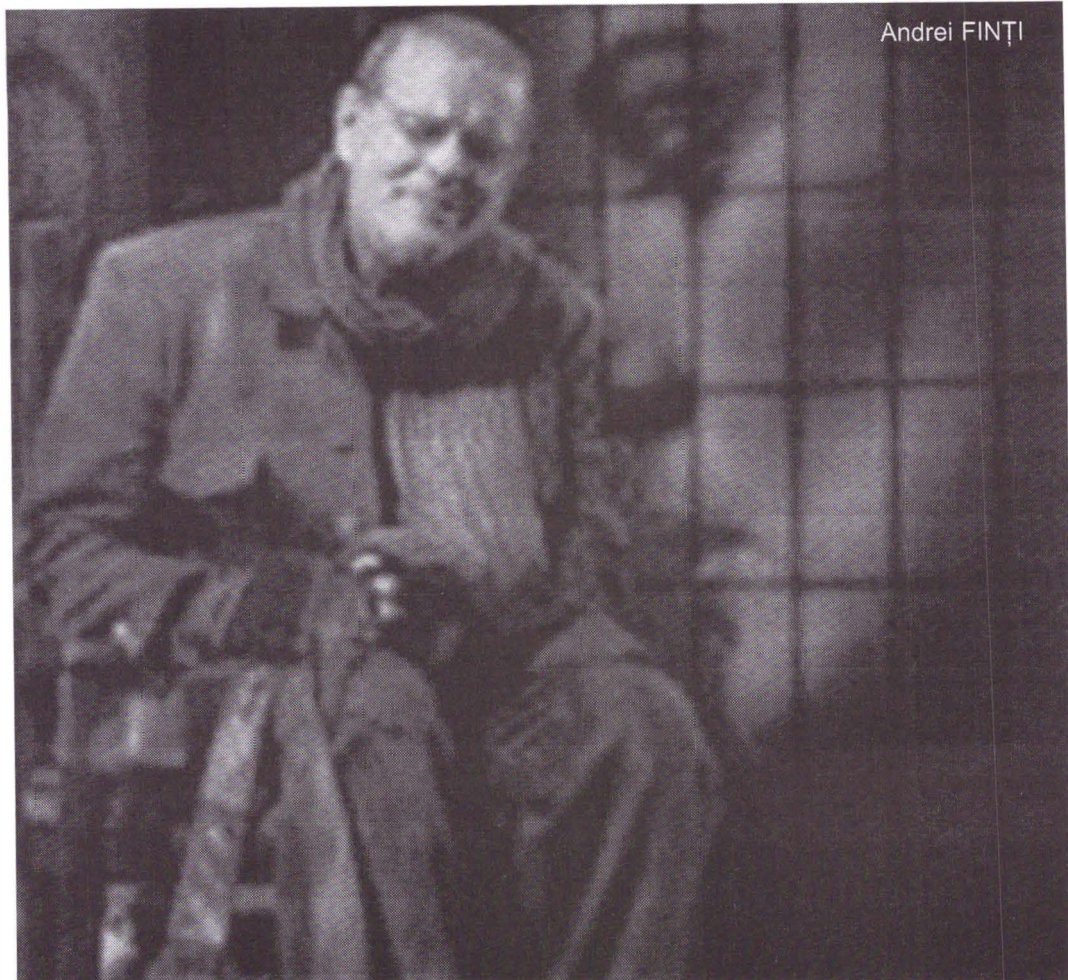
Pe scurt – dar cât de greu este de redat această poveste pe scurt! – un cuplu de nemți adăpostește nu mai puțin de 25 de ani un prieten evreu, ascunzându-i acestuia faptul că războiul s-a terminat de mult. Nuanță: de fapt, bărbatul îl ține ascuns și îi ascunde și soției sale acest lucru, spunându-i că amicul lor, Walter Kellermann, a murit, probabil, de mult, din moment ce n-a mai dat niciun semn de viață. Și asta pentru că o suspectează pe soția sa, fostă soprană celebră, că ar fi avut cândva, cu zeci de ani înainte, o aventură cu el. Doctorul, acesta este teribilul „salvator”, joacă șah cu soția sa, care îl bate constant. Elsa, soția șahistă

Maia MORGENSTERN și Mircea RUSU

fără voie, are obiceiul să plece „la plimbare” sâmbăta după-amiază. Doctorul traduce din Shakespeare și lipsește și el de acasă miercurea după-masă, când își prezintă isprăvile la „Cercul Shakespeare”. Plecarea Elsei declanșează drama: Walter este scos din pivniță, i se spune că Hitler a ocupat New Yorkul, că rușii s-au retras la Vladivostok și că nu mai e nicio speranță. Dar acesta nu ia în seamă toate amenințările, insistând să-i prezinte amicului său echivalențele pe care le-a găsit unui sonet shakespearian. Așadar, evreul ținut captiv/ascuns este „negrul” Doctorului. Piesa oscilează cu mare finețe pe marginea prăpastiei tragice, atunci când Doctorul îl anunță pe Walter că trebuie să părăsească locuința, care este rechiziționată de naziști și îi oferă ca singură salvare o sticlă cu otravă. Otravă pe care, firește, Walter o refuză, insistând să-i citească sonetul shakespearian. Mircea Rusu (*Doctorul*) și Andrei Finți (*Walter Kellermann*) au prestații de mare finețe în scenele acestea, când parcă vezi în ei ca-n niște eprubete clare cum crește tensiunea dramatică provocată în cel dintâi de gelozie, în cel de-al doilea de faptul că ascunde, de fapt, și el ceva. În momentul când scena își atinge apogeul, din pivnița lui Walter apare Elsa, în halat de femeie la curățenie, pentru a-i potoli. Atunci drama alunecă definitiv spre comedie, căci spectatorul descoperă că Walter știa că războiul s-a terminat, că Elsa știa că Walter n-a murit, că ea, sâmbăta, se ducea să-i facă curățenie celui de-al doilea soț al ei, în refugiul său subteran, că Walter mai ieșea odată la suprafață, miercurea – când legitimul lipsea – exercitându-și funcția de jumătate soț, jumătate prizonier. Aici este rândul Maiei Morgenstern să-și desfășoare calitățile de mare actriță, în felul cum echilibrează situația care amenința să decadă. Tragicomedia este balansată de *Elsa*–Maia Morgenstern spre comedie, toată tragedia întrezărită până atunci se dovedește nimic mai mult decât o comedie a triumghiului, etern se pare și el, ca atâtea alte episoade ce se petrec între cele două sexe. Mai mult, cuplul legitim are doi copii, un băiat și o fată, dintre care unul este al Doctorului, fata, și celălalt, băiatul, al lui Walter. Tații își iau în primire, fiecare, fotografia copilului său, amenințându-se, acum, fiecare unul pe celălalt, căci amândoi au drepturi asupra femeii. Râzi și zâmbești la finalul acesta fericit, totuși. Totuși, pentru că unul dintre cei doi bărbați se vede cu viața – și de familie, și de traducător – irosită, iar drama, care scoate din nou capul, acum, în final, dar nu pe scenă, ci doar dincolo de ea, este cauzată tot de faptul că, vorba cronicarului, „nu sunt vremurile subt om, cei bietul om subt vremuri”.

Spectacolul este regizat de Felix Alexa, care a știut să apese, cu aceeași subtilitate ca și dramaturgul, asupra diferitelor momente și nuanțe ale dramei și apoi ale comediei. Jocul de șah inițial, când Elsa se tot plimbă prin cameră, povestind fleacuri și, din când în când, asemenea unui mare maestru la un simultan, mută o piesă, în timp ce Doctorul stă nemișcat pe scaun, tace și gândește, dar pierde în cele din urmă. Jocul regilor, este acela care prefațează povestea ce va urma, spunând cifrat cine conduce acest joc. Femeia este aceea care va salva până la urmă situația și care îi va așeza pe cei doi, mai cu forța, mai de bună voie, la aceeași masă de șah, pentru a încheia spectacolul. Femeia conduce și jocul de pe scenă, cum îl conducea, ușor, fără eforturi, și pe cel de șah de la început. Felul cum și-a conceput regizorul eroii la masa de șah este tot ce se putea mai semnificativ pentru cele ce se întâmplă, de fapt, în jurul acestei mese. Scenografa Diana Ruxandra Ion, partenera lui Felix Alexa în atâtea alte spectacole, a găsit și aici soluțiile cele mai potrivite, cum ar fi panoul cu Hitler în mărime supranaturală, pe care-l întoarce Doctorul înaintea apariției lui Walter, pentru a-i da acestuia impresia

Andrei FINȚI

că acela e victorios. Altfel, un decor simplu și eficient, ceea ce și trebuia pentru o asemenea poveste cu *happy end*.

O mențiune specială pentru Andrei Finți, un actor care joacă puțin și care a făcut un rol excepțional, fiind o apariție tulburătoare până la un punct, dar și pentru Mircea Rusu, care s-a dozat pe sine cu maximă atenție, demonstrându-și astfel calitățile excepționale. Închei cu încântarea pe care a provocat-o, spectatorului care sunt, jocul inteligent, subtil și echilibrat al Maiei Morgenstern, cu adevărat o mare actriță.

La TES se ajunge greu, clădirea este situată cumva în afara perimetrului teatrelor din București, dar merită să faci micul efort suplimentar ca să vezi acest spectacol excelent cu o piesă excelentă, regizor și actori la fel. Și să zâmbești la sfârșit.

Teatrul Evreiesc de Stat – Jocul Regilor de Pavel Kohout. Scenografia: Diana Ruxandra Ion. Regia, ilustrația muzicală și light design: Felix Alexa. Cu: Maia Morgenstern, Mircea Rusu, Andrei Finți. Data premierei: 6 februarie 2008.